

St. med. nr. 16.

(1934)

Angående spørsmålet om Hannevig-sakens innbringelse for den faste voldgiftsdomstol i Haag eller for en internasjonal forliksnevnd.

Utenriksdepartementets foredrag av 9 februar 1934, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av stats- og utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckel.)

Spørsmålet om å søke Hannevig-saken undergitt internasjonal voldgift har allerede gjentagne ganger vært gjenstand for undersøkelse og drøftelse.

I St. med. nr. 10 (1931) er der under henvisning til St. med. nr. 8 (1928) om «Forhandlingene mellom Norge og Amerikas Forente Stater om opnåelse av erstatning til hr. Chr. Hannevig fra den amerikanske stat» samt til innst. S. nr. 200 (1928) fra Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite gjort nærmere rede for denne saks gjenstand og forhistorie.

Som oplyst i St. med. nr. 10 (1931) underkastet Utenriksdepartementet voldgiftsspørsmålet fornyet overveielse i anledning av en fra høiesterettsadvokat Puntervold under 28 mai 1930 på vegne av hr. Chr. Hannevig til Stortinget innsendt henstilling, som var ledsaget av en utredning av professor Skeie, datert 20 mai 1930.

Disse dokumenter blev forelagt Justisdepartementet, regjeringsadvokat Kristen Johansen og Utenriksdepartementets folkerettskonsulent, professor Castberg, til uttalelse.

På grunnlag av samstemmige uttalelser fra disse fant Utenriksdepartementet ikke å kunne tilråde at hr. Hannevigs krav om erstatning fra Amerikas Forente Stater søktes innbragt for den faste voldgiftsdom-

stol i Haag. Utenriksdepartementets foredrag av 30 desember 1930 blev bifalt ved kgl. resolusjon av samme dag (St. med. nr. 10 (1931)).

I skrivelse av 28 mai 1931 til regjeringen meddelte Stortingets kontor, at Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite hadde mottatt en skrivelse fra hr. Hannevigs advokat, hr. Puntervold, av 23 s. m. med bilag inneholdende et tilsvarende svar i anledning av St. med. nr. 10 (1931). Ved oversendelsen av nevnte dokumenter uttalte kontoret, at utenrikskomiteen forhørte om regjeringen, eventuelt Justisdepartementet eller regjeringsadvokaten ønsket å uttale sig ytterligere om spørsmålet. Nevnte skrivelse med bilag blev av regjeringen oversendt Utenriksdepartementet, som forela dokumentene for Justisdepartementet og regjeringsadvokaten.

Skrivelsen av 23 mai 1931 med bilag, fra advokat Puntervold, nemlig avskrift av skrivelse fra professor Skeie av 10 mai 1931 og deri citerte utdrag av professor Borchards verk i oversettelse samt gjensvar av skrivelse av 3 juni 1930 fra fhv. statsminister Jens Bratlie til advokat Puntervold vedlegges som utrykte bilag 1—4.

Regjeringsadvokaten uttalte i skrivelse av 5 juni 1931 at han ikke fant grunn til ytterligere uttalelse.

Angående spørsmålet om Hannevig-sakens innbringelse for den faste voldgiftsdomstol i Haag m. v.

Justisdepartementet meddelte likeledes i skrivelse av 10 juni 1931, at det ikke fant grunn til å gå nærmere inn på uttalelsene i advokat Puntervolds siste henvendelse til Stortinget. Skrivelsen vedlegges som utrykt bilag 5.

Kort før Stortinget trådte fra hinannen mottok utenrikskomiteen fra advokat Puntervold en fornyet henvendelse av 15 juni 1931 samt en betenkning i saken fra professor Gjelsvik datert 13 juni 1931. Betenkningen vedlegges som utrykt bilag 6.

I innstilling S. E. av 17 juni 1931 fra utenrikskomiteen, der hadde St. med. nr. 10 til behandling, uttalte denne, at den av hensyn til de nylig mottatte dokumenter, hvori der var hevdet en annen opfatning enn regjeringens, fant det riktigst å sende dokumentene til regjeringen for å høre, om denne vilde fremkomme med ytterligere bemerkninger i saken. Komiteen tilføiet at da dokumentene først var kommet i de aller siste dager, kunde saken neppe bli ferdigbehandlet på inneværende års Storting, men det var komiteens forutsetning at den kunde ta saken op til behandling ved sitt forutsatte møte mellom sesjonene, hvis regjeringens endelige uttalelse kunde foreligge til den tid.

Overensstemmende med komiteens innstilling fattet derefter Stortinget beslutning om, at St. med. nr. 10 (1931) ikke skulde tas under behandling av årets Storting. De sist mottatte dokumenter blev besluttet oversendt regjeringen.

Dokumentene blev derefter oversendt Utenriksdepartementet, som forela dem for regjeringsadvokaten, Justisdepartementet og professor Castberg.

Regjeringsadvokaten uttalte i skrivelse av 22 juli 1931 at han ikke fant grunn til nogen ytterligere uttalelse.

Justisdepartementet fremsatte en del bemerkninger til professor Gjelsviks betenkning, datert 25 august 1931 (utrykt bilag 7), og professor Castberg gav likeledes en ytterligere uttalelse i et P. M. av 15 september 1931 (utrykt bilag 8).

I skrivelse av 4 november 1931 til Utenriksdepartementet meddelte høieste-

rettsadvokat Stian Bech, at han var blitt anmodet av Chr. Hannevig om å være ham hjelpelig med utredelsen av rettsspørsmålene i hans sak med de amerikanske myndigheter, og at han i den anledning hadde henvendt sig til professor Gjelsvik og forelagt ham en del dokumenter, hvoriblandt ovennevnte uttalelser fra Justisdepartementet og professor Castberg av henholdsvis 25 august og 15 september 1931. Advokat Bechs skrivelse vedlegges som utrykt bilag 9, og som utrykt bilag 10 vedlegges professor Gjelsviks betenkning av 4 november 1931. De i betenkningen nevnte bilag, nemlig skrivelse fra W. G. Coxe av oktober 1921 (i oversettelse), utdrag av det i skrivelsen nevnte påstandsskrift og hr. Hannevigs bemerkninger av 15 september 1931 vedlegges som utrykte bilag 11—13.

På grunn av sakens meget vidtløftige og innviklede karakter fikk regjeringen ikke anledning til å avgi sin uttalelse om voldgiftsspørsmålet og således sette utenrikskomiteen i stand til å ferdigbehandle saken mellom sesjonene.

Efter nærmere granskning av sakens folkerettslige og juridiske sider fant regjeringen å burde forelegge saken for en komite til uttalelse om sakens innbringelse for en internasjonal voldgiftsdomstol eller forliksnevnd. Efter anmodning av Utenriksdepartementet opnevnte justitarius i Høiesterett under 6 april 1932 til medlemmer av denne komite professor Ragnar Knoph, høiesterettsdommer P. I. Paulsen og høiesterettsadvokat B. Stuevold-Hansen, som fikk sig tilstillet sakens dokumenter.

Komiteens betenkning datert 15 juni 1932 vedlegges som utrykt bilag 14.

Komiteen har vært forelagt følgende spørsmål:

1. Kan det — hensett til sakens rettslige stilling — tilrådes at den norske regjering søker innbragt for en internasjonal domstol eller forliksnevnd et rettslig krav mot U. S. A. i anledning av de amerikanske myndigheters forhold overfor Chr. Hannevig i forbindelse med skibsbygningsrekvisisjonene

Angående spørsmålet om Hannevig-sakens innbringelse for den faste voldgiftsdomstol i Haag m. v.

i året 1917 og den nærmest følgende tid.

2. Kan et krav av den art som omhandlet under 1. av Norge kreves innbragt for en voldgiftsdomstol eller meglingsnevnd.

Som det vil sees av komiteens konklusjon (side 90) finner den «ikke å kunne tilråde at den Norske Stat innbringer saken til voldgiftsavgjørelse, da utsiktene til å opnå et gunstig resultat etter sakens faktiske og juridiske stilling synes å være små».

Komiteen finner enn videre avgjørende innvendinger mot å søke saken innbragt for en internasjonal forliksnevnd (meglingsnevnd) (side 92—94).

Komiteen anførte imidlertid videre, at det var mulig, at den kunde ha kommet til et annet resultat, om den hadde hatt anledning til å granske hele sakens forløp til bunns. I henhold til denne uttalelse har såvel den daværende regjering som den nuværende på foranledning av hr. Chr. Hannevig og hans advokat, hr. Stian Bech, funnet å burde gi dem anledning til å utarbeide en faktisk fremstilling av alle sakens relevante punkter i tidsrekkefølge og innhente ytterligere dokumenter til belysning av saken. I oktober måned 1933 mottok Utenriksdepartementet fra advokat Bech følgende dokumenter som vedlegges som utrykte bilag:

Betenkning av advokat Bech, datert 29 september 1933, med deri nevnte fire bilag, nemlig professor Gjelsviks spørsmål til professor Rühland, dennes svar av 31 januar 1933 med oversettelse, høiesterrettsdommer Boyes betenkning av 22 juli/15 september 1933 og sekretær Henrik Bahrs faktiske fremstilling av Hannevigsakens sammenheng, datert 18 mai 1933 (bilag 15—19). Likeledes vedlegges som utrykte bilag gjenpart av skrivelse av 19 oktober 1933 fra advokat Bech til Utenriksdepartementet med gjenpart av deri nevnte skrivelse av 17 s. m. fra direktøren for Det norske Veritas (bilag 20—21), samt gjenpart av skrivelse av 25 januar 1934 fra advokat Bech til høiesterrettsdommer Paul-

sen (bilag 22) og fra samme til Utenriksdepartementet av 5 desember 1933 (bilag 23).

De nye dokumenter blev oversendt komiteen med anmodning om å avgi en uttalelse om hvorvidt de endret noget i den tidligere avgitte uttalelse. Komiteen blev enn videre anmodet om å underrette Utenriksdepartementet hvis den fremdeles skulde finne de juridiske eller faktiske anførsler å være mangelfulle, så manglene ved henvendelse til advokat Bech kunde søkes avhjulpet. Under sitt arbeide med tilleggsbetenkingen har komiteen stått i forbindelse med Utenriksdepartementet og advokat Bech.

Da komiteens medlem advokat Stuevold-Hansen senere var avgått ved døden, blev den spurt om den fant det nødvendig at den supplertes med et nytt medlem. Komiteen uttalte at der neppe forelå noget nytt som skulde nødvendiggjøre en sådan supplerings. Etter denne uttalelse fant Utenriksdepartementet det unødvendig å supplere komiteen, som imidlertid fikk anledning til å ta spørsmålet op til fornyet drøftelse om det under sakens behandling skulde vise sig ønskelig.

Komiteen innleverte så en tilleggsbetenkning til Utenriksdepartementet, datert 29 januar 1934. Denne vedlegges som utrykt bilag nr. 24.

Som ovenfor nevnt har komiteen i den først avgitte betenkning konkludert med at den ikke kan tilråde at den norske stat innbringer saken til voldgiftsavgjørelse eller for en internasjonal forliksnevnd. I tilleggsbetenkingen heter det side 1—2:

«Om sakens realitet skal vi tillate oss å uttale følgende:

De nye faktiske opplysninger og de uttalelser av rettslig innhold som er avgitt siden vår betenkning av 15 juni 1932 har ikke endret de konklusjoner vi dengang kom til. Snarere har de bestyrket oss i vår opfatning av saken.»

Og 3dje hovedavsnitt i den nye betenkning gir en oversikt over den prosessuelle stilling Norge vilde få under en eventuell voldgiftssak og da navnlig med hensyn til bevisbyrden, en oversikt som nær-

Angående spørsmålet om Hannevig-sakens innbringelse for den faste voldgiftsdomstol i Haag m. v.

mere utdyper de betenkeligheter som efter komiteens opfatning melder sig hvis saken skulde innbringes for en voldgiftsdomstol eller forliksnevnd.

Under henvisning til begge komiteens betenkninger finner Utenriksdepartementet ikke å kunne tilråde at Chr. Han-
krav om erstatning fra Amerikas Forenede Stater søkes innbragt for den faste voldgiftsdomstol i Haag eller for en internasjonal forliksnevnd (meglingsnevnd).

I henhold hertil skal departementet

innstille:

Trykk av Utenriksdepartementets forslag av 9 februar 1934 angående spørsmålet om Hannevigsakens innbringelse for den faste voldgiftsdomstol i Haag eller en internasjonal forliksnevnd (meglingsnevnd) sendes Stortinget.